

cArTESENȚE - proză

**dimitrie
lupu**

gambit

**dimitrie
lupu**

gambit

***CJG
Editura Centrului Cultural
Dunărea de Jos
- Galați 2013-***

Director CCDJ:

Sergiu Dumitrescu

Coordonator proiect

cArtESENTE:

Florina Zaharia

Copertă:

Eugen Ungureanu

Instalația de carte:

Simona Pascale

**dimitrie
lupu**

gambit

-proză-

Colecția „cArtESENȚE”

Marat Țvetenco își cârpăcea barca: pene de lemn aduse din secure și cuțit, smoală, câlți și vopsea. Vopeaua bună, procurată prin cineva de la vapoare, rezistentă la apă, venea pe urmă. Timpul nu i-o prea

îngăduia, că spre seară
avea aranjată o partidă
de șah cu Saavedra, dar
înflorise primul zarzăr,
cel din capătul străzii
care dădea drept în lac,
că de aceea o și
numiseră oficialii strada
Lacului, copac zdravăn
să-l cuprindă abia
brațele unui bărbat în
putere și venea o fărâmbă
de timp bun pentru

pescuit, până începea bătaia peștilor.

Un fel de ciudățenie a locului și pomul ăsta. Că zarzării nu cresc ca teii, castanii și arțarii din Grădina de din vale, ci mai cu zgârcenie și trudă și nici nu se ridică atât de sus. Că viața lor și a pomilor fructiferi în general, e mai scurtă. Mai plină, dar și mai

scurtă. Că pomul nu-i ca
vietatea, s-o ia din loc
după cele trebuitoare
vieții, ci unde s-a nimerit
să-i fie datul, apoi acolo
îi este și traiul și netraiul
și rodul; în nafura lui de
țărână; și cât poate trage
de-acolo atâta-i a lui.
Dar zarzărul Țipor -așa
îi spunea lumea, după
gospodăria lui Alia
Țiporov, ultima dinspre

lac, fiindcă se întâmplase a fi vecini-, crescuse înalt, avea crăci puține și lungi de nici nu le puteai numi coroană, răsfirate nici în sus, nici în părți de parcă încă nu se dumirise dacă de cer sau de pământ aparține și încă șovăia de partea cui să se dea. Ori, poate, credea că el nu ține de

nici o parte, ci-i liber și de sine stătător; poate chiar l-ai fi auzit spunând ceva de felul ăsta, dacă i-ai fi fost pe plac și ai fi știut să-l ascuți. Ce mai, era un pom aparte. Poate de aceea și crescuse așa înalt și înflorea cu o săptămână-două înaintea tuturor. Altcum ce puteai crede despre un copac

atât de altfel decât e în firea copacilor, care, pe deasupra, se mai căpătase și cu nume, asemeni omului și dobitoacelor de pe lângă casa lui?! Păcat că l-au năpădit uscăturile! Mare păcat! Că uscătura se-ntinde repede, e cangrena copacilor cum s-ar spune, și într-un an-doi

adio zarzărul Țipor, cu
aerul lui șăgalnic-sever,
adio început de primă-
vară sosit înaintea
primăverii! Și-apoi, ce
loc gol ar rămâne în cer
pentru toate diminețile și
zilele fără soare! Dar
așa se-ntâmplă când
lași toate trebile publice
numai în seama celor
plătiți pentru ele.

Ieri dimineață, când

ieșise Marat să arunce
grăunțe la orătării,
privirea îi fugise spre
zare, să cântărească ziua
după începutul luminii și
pata alb-rozie a lui Țipor
îi sărise, neîngădui-
toare, în ochi: *A venit
primăvara! Tu ce faci?!*
Iaca făcea și el ce putea:
Dădea de mâncare pă-
sărilor, rânea la vacă și
la porc, aducea apă de

la fântână - că aia de la canal, vai de steaua ei!-, mai puneă câte un lemn în sobă; m-de, ca omul singur pe lângă casa lui.

În unele dupăamiezi mai făcea câte o partidă cu Alejandro Saavedra, cu piesele lui din fildeș, îngălbenite de vreme, și atunci timpul fugea ceva de speriat, de te

trezeai pe-ntuneric c-ai uitat de apă, de foc, de orătării și dobitoace, ba ai uitat și de tine. Că la jocul de șah rostul nu-i să câștigi, cum cred unii, ci să lupți frumos, ca *un cavaler subțire*, cum spune Alejandro; și cei subțiri la minte și la inimă iubesc frumusețea mai mult decât izbânda într-o înfrun-

tare! Nici vorbă să fie
izbânda întâi! Nici
vorbă! Frumusețea e
totul aici. Ba și în lume
tot ea-i prima, oriunde.
Însă într-o înfruntare se
vede cel mai bine. Și
frumusețea cere timp și
numai spre a o deosebi
de cele doar aparent
frumoase, dar încă s-o
gândești, să ți-o închipui
în lumina dreaptă,

senină, stând mândră între toate cele de parcă ar fi singura gândită de Dumnezeu, iar celelalte sunt doar resturi, ca gunoaiele și molozul când îți ridici o locuință luminoasă?

Sunt multe frumuseți pe lume, după toți cei care caută frumosul, dar lui i-a fost dată aceea a înfruntării cavалerești.

Altfel de ce să-l fi adus
Dumnezeu pe bunicul
lui Alejandro Almiente
Saavedra în Vadul
Ungurului, cu figurinele
lui din fildeș, într-o cutie
ca ruptă din soare,
cocoloșită într-un covor
arăbesc, tocmai pe
fundul cufărului?! Că
pe-atunci Vadul Ungu-
rului era doar o așezare
pescărească, înteme-

iată de niște ucrainieni
aduși încă de o
furtună de vară, după
câte se spune. Au lăsat
barca la voia vântului, ca
orice pescar priceput
când vremea îi e
potrivnică și soarta i-a
aruncat aici, tocmai
când ei credeau că le-a
sunat ceasul; Au văzut că
locu-i bun, mai bun decât
întâlniseră până atunci și

au rămas. Asta încă se mai poate vedea: Jos - Brateșul, ciuntit și bălțit acum, dar larg câtu-i zarea pe-atunci, iar deasupra, pe pământ zdravăn, satul, unde bărbații încă mai poartă brâie late în care-și înfig cuțitele, la îndemână, că-n lotcă nu-i timp să cauți în dreapta și-n stânga; în zilele sărbă-

torilor mari flăcării
împacă hore pe maida-
nul din fața fostei
primării; iar când
coboară de plăcere în
oraș - uneori în grup, pe
cai gătiți cu pamblici,
canafi și zurgălăi - cei
cu inimă-n ei își pun
câte-un resteu la brâu,
că nu-i voie cu cuțit
pe-acolo. De-aceea li se
și zice *bouari*: *Bouarii*

din Vad.

Și-apoi, de ce să-l ducă domnul învățător Arvinte pe el, un pui de țăran la urma urmei, într-un palat al copiilor -chiar așa îi spunea: *Palatul Copiilor*, și arăta ca un palat adevărat, doar ceva mai din economie făcut-, numai fiindcă putea să deseneze bine case, co-

paci, oameni, oi, câini și toate cele, dacă nu pentru a vedea ce-i acela jocul de șah?!

Așa se face că mai târziu, când Alejandro a întrebat la cârciuma lui Raspunghel, într-o seară, dacă știe careva să joace șah, el a putut răspunde: *Io știu cum să mut piesele, da-i greu de jucat.*

Și chiar i-a fost greu până a priceput ce-i acela un atac din față, o învăluire, o pătrundere, un sacrificiu, o retragere adevărată sau una amăgitoare. Dar Alejandro presăra totul cu povești despre bătălii vestite în care lucrurile acelea chiar se petrecuseră, de-ți rămâneau în minte ca

fixate în cuie. Și frumusețea vine când începi să le amesteci, punând în planul de luptă câte ceva din două-trei ori chiar din toate câte puțin, atâta cât se cere. Cam ca într-o mâncare ce nu mai e nevoie s-o dregi când o ai în farfurie, că și de iei între timp altceva în gură, apă, vin ori rachiu gustul dintâi nu i

se pierde, ci crește sau scade pe măsură, răspunde bine și bucuria *mâncării* rămâne întregă. Ba încă lasă loc și unui plan mai scurt în planul dintâi când vrei să încerci o pătrundere neașteptată ori să preîntâmpini o diversivune a frontului advers, dacă l-ai întocmit cum trebuie.

Frumusețea asta ar putea arăta cam rece văzută din afară. Dar nu-i deloc așa pentru cel prins în vârtoarea ei. Inima e la datorie, una cu mintea și fiecare mutare, oricât ar părea de neînsemnată, e hotărâtă numai împreună. Că inima-i atotștiutoare, e locul unde iscoadele întregii ființe,

știute ori neștiute de tine,
trimit continuu semne
despre amănuntele bă-
tăliei, iar ea le înfă-
țișează minții spre a le
cântări laolaltă. Când
Isabela clipește -că după
Izabela de Aragon, cel
mai puternic om din
regat la vremea ei, se
chiamă figurina aceea
regină-, regele Filip a și
mișcat degetul mic, iar

generalii au și înălțat sabia în semnul convenit pentru schimbarea ordinii de bătaie, corespunzătoare noii situații de pe eșichier. După caz, un soldat, un pluton ori o companie se va transforma pe clipă în zid, în pinten sau în tăvălug; cavaleria va șarja ori numai se va preface că frânge direcția atacului

- de aceea și mutarea
cailor pe tabla de șah are
întotdeauna forma lite-
rei L (mare de tipar) -, divi-
ziile de care de luptă vor
tăia breșe sau măcar
una dintre ele va tropăi
amenințător. Dar orica-
re dintre aceste încer-
cări sau răspunsuri -și
sunt destule- urmează
liniile clare ale unei
viziuni, oricât de fără rost

sau încurcate ar părea celui ce nu înțelege planurile strategice ale celor două oștiri; Oricum, la nevoie, în desfășurarea generală, își face loc trama unei tactici, ca și cum ai muta locul unei virgule într-o frază, schimbând și întărind sensul și rostul întregului.

Totu-i să nu crezi că

înfruntarea se petrece
numai între armate, pe
câmpul de luptă, dacă
vrei s-o înțelegi. Uită-te
la tine câți supuși dirijezi
în fiecare clipită, chiar
dacă ți se pare că nimeni
și nimic nu ți-e supus;
privește în jur și ia
aminte la tot ce te-ncon-
joară și vei afla. Dar
orice ți-ar fi dat să faci,
să gândești întotdeauna

planuri și răspunsuri frumoase în ce te privește, fiindcă numai frumusețea câștigă, deși necunoscătorilor li se arată ca și cum ar pierde mereu.

*

Piesește așteptau de cu seară, rânduie cum trebuie, pe masa curată din *casa* de ținere, că la

Alejandro nu era chip de liniște din pricina ginerilor, nurorilor și a liotei de plozi neastâmpărați. Când aranjau câte o partidă, Alejandro Saavedra scotea cu o zi înainte minunata cutie din sertarul totdeauna încuiat cu cheia de pe inelul lăntugului pe care-și ținea ceasul,

o aducea la Marat
Țvetenco, pătrundeau
împreună pe ușa din față,
nu pe cea îngustă care
ducea în dormitor și la
bucătărie, în camera
mirosind dulce a busuioc
și levănțică și așezau
împreună figurinele pe
câmpul cu pătrate ma-
ron și aurii. Astfel *oștile*
aveau timp să se obser-
ve, să se cântărească și

fiecare combatant să imagineze din vreme mijlocul de a o scoate cu bine la capăt cu oricare dintre adversari și, mai cu seamă, frumos, dacă în focul luptei întâmplarea i l-ar fi scos în cale.

Pentru partidele cu Marat Tvetenco, Alejandro Almiente Saavedra se îmbrăca

întotdeauna cum se
cuvine a ieși în lume:
costum sobru, la două
rânduri, cămașă negre-
șit albă, cu jabou, vestă
din pichet în carouri
mari, cu lănțișorul cea-
sornicului prins la a treia
cheutoare, să facă buclă
de-un lat de palmă,
panama neagră pe
cap și sticla de lichior de
curacao învelită în foiță

de staniol. Sosi punctual, privi pe deasupra porții, îngăduitor. Nici nu-și mai amintea câți ani trecuseră de când Marat îl lăsase să aștepte în drum; întotdeauna îl găsea așteptându-l în cadrul porții, gătit în costumul de dimie, proaspăt ras, cu pălăria gen vânător sub braț, fiindcă de obicei el

purta șapcă. Și cum
așteptarea se prelungea,
făcu câțiva pași în
dreapta, apoi tot atâția în
stânga; simetria este
începutul frumuseții și
mișcarea aceasta nu-i
putea afecta liniștea
sufletului. Apoi, aștep-
tând, își scoase, discret,
ceasul, îi săltă capacul:
Se duseseră deja un-
sprezece minute și al

doisprezecelea sărise de jumătate. Dar nu se făcea; nu, nici vorbă! Nu poți bate așa în poartă, când ai convenit cu stăpânul casei un timp exact. Se mai plimbă în dreapta și-n stânga, pași numărați într-o parte, și tot pe atâția în cealaltă; își mai privi o dată, ferit, ceasornicul. Hm! situația începea a deveni

jenantă; privea lumea,
mai ales femeile și
copiii, de pe după
perdele, de pe după
colțurile caselor, de pe
după ulucile gardurilor.
Cât să fi trecut? Dar să
scoți pentru a treia oară
ceasul... Nu, nu se
făcea! Unsprezece și
cu optsprezece, plus
de-atunci încoace...
Alejandro Almiente

Saavedra îndrăzni: își
îndoi degetul arătător
pentru a lovi mărunț în
scândura porții, însă
dincolo, în ogradă, în
grădină, în casă nu se
întâmplă nimic. Oh, și-i
pregătise lui Marat
Țvetenco o partidă!
Poate mai era o șansă.
O deschidere atât de
frumoasă! Asta o recu-
noscuse și Țvetenco:

Mai rar deschidere ca gambitul! Și furat de gânduri, își dădu seama că bătea pentru a treia oară în poartă și că bătăile prinseseră tărie și intensitate. Ei, fie ce-o fi! hotărî fără cuvinte: Împinse poarta, își scoase pieptul în față și păși drept, conștient de importanța momentului. Marat Țvetenco

n-avea să considere
aceasta o abatere de la
frumusețea comportării;
situația o impunea.

În mirosul plăcut
al încăperii, ferit de
privirile indiscrete,
Alejandro Almiente
Saavedra se simți
dintr-o dată bine; orice
grijă dispăruse. Piese
așteptau cuminți, cum le
așezaseră amândoi ieri

de cu seară. Oastea maură, cu capetele ei de chihlimbar, părea mai hotărâtă; barbari neînfricați, necunoscând decât partea joasă a frumuseții, izvodită din mândrie. Pe când cea în întregime din ivoriu se afla deja pe treptele credinței și înțelegea că spiritul de sacrificiu este un dar al Luminii,

singura frumusețe fără
de seamă. Își frecă
ușor palmele, mulțumit:
*Ei, acum să te văd, don
Marat!* Și făcu prima
mutare. Mai vorbă, era
o deschidere perfectă!
O admiră îndelung. În
mintea îi vedea liniile de
forță: Fildeșul curat
înainta, lovea din flanc,
se prefăcea a da înapoi,
iar cu mutarea urmă-

toare penetra până în
inima întăriturii maure,
vârful spadei de ivoriu
se sprijinea pe grumazul
emirului. Cum se și pe-
trecuseră lucrurile în
vremea regelui Filip și a
reginei Isabela. Ai-ai! și
Ai-ai, păgânilor!

Ce bun ar fi fost în
clipa aceea un strop de
lichior de curacao! Dar,
desigur, nu se făcea să

desfunde singur sticla.
Ori putea s-o treacă
drept arvună a victoriei
întrezărite? Oare don
Marat Tvetenco l-ar fi
socotit un gest lipsit de
frumusețe? Însă nu mai
află răspunsurile nicio-
dată, fiindcă bătaii gră-
bite în poartă îi spulbe-
rară bucuria.

Încet, impunân-
du-și ținuta și mersul

unui adevărat hidalgo,
Alejandro Almiente
Saavedra ieși în prag,
înaintă un pas, demn, pe
prispa din ceamur:

-Cine-i acolo? Don
Marat Țvetenco nu-i,
momentan, acasă. Re-
veniți mai târziu.

-Păi nu-i, spuse de
dincolo de poartă un glas
pierit. Nu-i, c-a picat din
copac. Poarta se dădu în

lături și omul apăru în deschizătura ei, urmând grăbit: S-a suit în copacu' Țipor să-l curețe de uscături și...

-Cine ești?! tună fără a ridica deloc vocea Alejandro Almiente Saavedra.

Bărbatul se încurcă o clipă lungă în chiar simplitatea întrebării. Știa cine este măcar după

nume, dar știa și că nu asta îl întrebase cel drept și înalt de pe prispă. Se reculese:

-M-a trimis el, nea Marat, sâ-ț' spui că l-a luat, cu salvarea, la spital. 'Cea câ-i musai sâ-ț' spui, da' 'mneata nu erai acasă.

Cel de pe prispă își plecă bărbia în piept, socotind ceva, în gând,

un răstimp:

- Și-i grav? zise în cele din urmă.

- Îi, bre, c-o leșânat!

- A leșinat?!

- Cum îț' spui, bre! Di pi ci mhi-o zâs sâ-ț' zâc matali, o leșânat!

- Bine, solule de ispravă. Mulțumesc. Acum poți pleca.

După ce mai zăbovi un timp în gânduri,

pe prispă, Alejandro Saavedra se întoarse în cameră spre a strânge minunatele piese în minunata lor cutie. Și îi părea atât de rău! Atât de rău! Ce partidă ar fi fost asta cu o așa deschidere! Ce partidă, Dumnezeu! O deschidere cum alta nu-i! Ce forță! Ce tărie! Ce frumusețe! Merita s-o

mai privească o dată,
îndelung.

Și cum privea tabla de
șah, cu încântare și
părere de rău totodată,
pionul maur din fața
reginei făcu un pas
înainte. Vasăzică, mau-
rul nici rănit și doborât
la pământ nu se lăsa?!
Uimit peste poate, dar
impunându-și elegan-
ța gestului, Alejandro

Almiente Saavedra făcu, automat, următoarea mișcare, și, cu stupoare, văzu că *maurul* răspunde corect. *Ei, comedie!* își zise, cu inima zvâcnindu-i nebună în gâtleej. *Dar asta nu se poate! Nu se poate! N-am auzit niciodată de cineva care să fi răspuns cu un gambit în fapt unui gambit pro forma!* Și în

ceea ce privește milioanele și miliardele de partide de șah desfășurate pe fața pământului avea dreptate: gambitul e unul singur, a neînsemnatului pion alb, pentru fiecare partidă în parte. Însă în viața de fiecare zi nimeni nu poate spune câți inși primesc *darul* accesului la frumusețea deplină,

ca împlinire a dorinței trăită îndelung ori numai pentru că au răspuns cu toată ființa lor unei provocări formale în abia sesizabila clipită când însăși Frumusețea i-a chemat.

Încremenit de admirație și respect, Alejandro Almiente Saavedra se așeză pe scaunul din spatele

figurinelor de fildeș
curat, scoase dopul
sticlei cu pânțele ideal
rotunjit, turnă câte un
deget de lichior în cele
două pahare suple și își
trase mânecile în sus atât
cât i-o îngăduiau butonii
din aur cu coroană
ducală în relief: *Atunci,
să ne înfruntăm, frate!*

Clinchetul fu abia
sesizabil, fiindcă don

Alejandro Almiente
Saavedra știa cu câtă
finețe trebuie ciocnit un
pahar lung aflat singur
pe o masă. Băutura avea
gustul bucuriei calme.

dimitrie lupu

Membru al Uniunii Scriitorilor din România, s-a născut la 14.10.1944, în localitatea Pechea, județul Galați.

Poezia sa este agreată de *poștașul* Geo Dumitrescu care îl publică sporadic în *Luceafărul* și *Flacăra*. Dar

adevărata lui dragoste literară rămâne proza; proza de idei, fantastică, bine scrisă; a trecut și prin *fandom* la un moment dat, dovadă romanul s.f. *Pecinginea*, apărut în 2004 pe suport electronic la editura *Liternet* și reluat pe hârtie, în 2008, de Ed. *Nouă*, București.

În proză debutează cu povestirea fantastică *Poveste Spaniolă*, 1980, în revista studenților gălățeni, *Orientări*. Publică proză scurtă în revistele literare gălățene și din țară. În 1999, la insistențele și cu ajutorul unor prieteni, îi apare prima carte, romanul *Eșarfa Neagră*,

Ed. Dominus. Ed. Vinea,
București, îi publică:
Șapte povestiri crude -
2003, Vremea maha-
lalelor - 2004, Podul -
2006 și Omul din de-
bara - 2007. Ed. Nouă
îi publică: *Grădină*
cu Venus - 2008 și
Mica elegie provin-
cială - 2009.

**Vor apărea în colecția
cArtESSENȚE-proză:**

2. Andrei Velea -
Orgoliul

cAr tESENTȚE - proză

